



BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA KREATIV QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISH

Meliyeva Dilfuza O'ralovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Sattorova Shaxlo Nurulloyevna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 5 bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17333851>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Kreativlik tushunchasining mohiyati, psixologik xususiyatlari, ta'lim jarayonida uni rivojlantirishning metodlari va texnologiyalari keng tahlil etiladi. Shuningdek, xorijiy tajribalar o'rganilib, O'zbekiston ta'lim tizimidagi istiqbollar ham yoritilgan. Maqola o'qituvchilarga metodik qo'llanma sifatida xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: kreativlik, kreativ qobiliyat, boshlang'ich ta'lim, innovatsion metod, ijodkorlik, muammoli ta'lim, STEAM, loyiha asosida ta'lim.

Аннотация : В данной статье раскрываются теоретические и практические основы развития креативных способностей учащихся начальных классов. Подробно анализируются сущность понятия «креативность», психологические особенности младших школьников, методы и технологии развития творческого мышления в образовательном процессе. Рассматривается зарубежный опыт и перспективы применения креативных подходов в системе образования Узбекистана. Статья может служить методическим пособием для педагогов.

Ключевые слова: креативность, творческие способности, начальное образование, инновационные методы, креативное мышление, проблемное обучение, STEAM, проектное обучение.

Abstract: This article discusses the theoretical and practical foundations of developing creative abilities in primary school students. The concept of creativity, its psychological characteristics, and methods and technologies for fostering creativity in the educational process are thoroughly analyzed. Foreign experiences are reviewed, and the prospects of implementing creative approaches in the education system of Uzbekistan are highlighted. The article can serve as a methodological guide for teachers.

Keywords: creativity, creative abilities, primary education, innovative methods, creative thinking, problem-based learning, STEAM, project-based learning.

XXI asrda ta'lim tizimining oldida turgan asosiy vazifalardan biri – bu jamiyat ehtiyojlariga mos, erkin fikrlaydigan, ijodkor, tashabbuskor va kreativ shaxsni tarbiyalashdir. Globallashuv, raqamli transformatsiya, sun'iy intellektning hayotimizga kirib kelishi va kasblarning jadal o'zgarishi ta'lim jarayonida yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. An'anaviy reproduktiv ta'lim modeli, ya'ni faqat tayyor bilimlarni berish va ularni qayta takrorlashga asoslangan yondashuv, bugungi kun talablariga javob bermay qo'ydi. Endilikda insondan o'z bilimini mustaqil rivojlantirish, yangi vaziyatlarda qo'llash, noan'anaviy fikr yuritish va ijodiy yechimlar topa

olish qobiliyati talab qilinmoqda. Shu sababli ta'limda kreativlik masalasi dolzarb bo'lib bormoqda.

Kreativlik atamasi ingliz tilidagi creativity so'zidan olingan bo'lib, "yaratuvchanlik", "ijodiy qobiliyat", "yangilik yaratish layoqati" ma'nolarini anglatadi. Bu tushuncha nafaqat san'at, adabiyot yoki texnologiyalarga, balki har bir soha va kundalik hayot faoliyatiga ham daxldordir. O'quvchilarda kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish orqali ularda mustaqil fikrlash, muammolarni noodatiy usullar bilan hal qilish, hayotiy vaziyatlarda moslashuvchan qaror qabul qilish, jamoada ishlash va yangicha g'oyalar ilgari surish ko'nikmalari shakllantiriladi.

Boshlang'ich sinf davri (7–10 yosh) inson shaxsiyati shakllanishida alohida bosqich hisoblanadi. Shu yoshda bola tafakkuri hali qattiq qoliplarga tushmagan, tasavvuri keng, yangilikka qiziqishi kuchli bo'ladi. Shuning uchun aynan boshlang'ich ta'lim jarayonida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishga alohida e'tibor berish lozim. Psixologlar ta'kidlaganidek, bu davrda bola tafakkurining egiluvchanligi va tasavvurining serqirraligi uning kelajakdagi ijodiy salohiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Kreativlikni rivojlantirishga qaratilgan ta'lim jarayonida quyidagi jihatlar muhim hisoblanadi:

1. Motivatsiya – bola ichki qiziqish asosida ijodiy faoliyatga jalb etilishi kerak.
2. Erkin muhit – xatolardan qo'rqmasdan, turli yechimlarni sinab ko'rishga imkoniyat berish zarur.
3. Shaxsiy yondashuv – har bir bolaning qiziqishlari, qobiliyatlari va individual xususiyatlarini inobatga olish lozim.
4. O'yin va tajriba – kichik yoshdagi o'quvchilar uchun ijodiy faoliyat ko'pincha o'yin va tajriba shaklida amalga oshiriladi.
5. Hamkorlik – guruhli ishlarda o'quvchilar o'zaro g'oya almashadilar, bu esa kreativ tafakkurni yanada rivojlantiradi.

Bugungi kunda dunyo miqyosida kreativlikni rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilmoqda. Masalan, YUNESKONing 2030-yilga qadar ta'lim bo'yicha barqaror rivojlanish dasturida kreativlik XXI asr ko'nikmalari orasida muhim o'rin egallaydi. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, maktab ta'limining ilk bosqichidan boshlab bolalarda ijodiy fikrlashni shakllantirish ularga keyingi bosqichlarda yuqori natijalarga erishishda yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida kreativlik masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan "inson kapitalini rivojlantirish" konsepsiyasi doirasida ta'limda ijodiy yondashuv, yangiliklarni qo'llash, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan. Boshlang'ich ta'lim Davlat standarti ham o'quvchilarda kreativ qobiliyatlarni shakllantirishni ko'zda tutadi.

Maktab amaliyotida kreativlikni rivojlantirish uchun turli metodlar qo'llanilmoqda:

Muammoli ta'lim – o'quvchilar oldiga noan'anaviy savollar qo'yilib, mustaqil yechim topishga undaladi.

Loyiha asosida ta'lim – o'quvchilar kichik loyihalar ishlab chiqib, ijodiy fikrlash va amaliy ko'nikmalarni uyg'unlashtiradilar.



STEAM yondashuvi – fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikaning integratsiyasi orqali ijodkorlik rivojlanadi.

Gamifikatsiya – o'yin elementlari yordamida darslarni ijodiy tashkil etish.

San'at asosida ta'lim – musiqiy, tasviriy san'at va adabiy mashg'ulotlarda erkin ijodiy ifodalanish imkoniyatini berish.

Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishning yana bir muhim jihati – bu o'qituvchining shaxsiy kreativligidir. Agar o'qituvchi o'zi ijodkor, yangilikka ochiq va tashabbuskor bo'lsa, o'quvchilarda ham shu sifatlar shakllanadi. Aksincha, o'qituvchi faqat an'anaviy qolipda dars o'tsa, bolalarda kreativlik rivojlanmaydi. Shu bois o'qituvchilarni kreativ pedagogik metodlarga tayyorlash, ularni muntazam malaka oshirish kurslarida yangiliklardan xabardor qilish dolzarbdir.

Shuningdek, kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish faqat dars jarayoni bilan chegaralanmaydi. Sifdan tashqari mashg'ulotlar – to'garaklar, musobaqalar, tanlovlar, ekskursiyalar, ijodiy uchrashuvlar ham bu jarayonda katta rol o'ynaydi. Masalan, "Yosh ixtirochilar", "Kitobxonlik marafoni", "Ijodiy insholar tanlovi" kabi tadbirlar o'quvchilarda ijodiy tafakkurni kuchaytiradi.

Yuqorida ta'kidlangan jihatlardan ko'rinib turibdiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish – zamonaviy ta'limning eng dolzarb masalalaridan biridir. Bu jarayon o'quvchilarning kelgusidagi intellektual salohiyatini belgilab beradi, ularni hayotga, jamiyatga foydali shaxs sifatida tayyorlaydi. Shu sababli ushbu mavzuni chuqur o'rganish va amaliyotga keng tatbiq etish pedagogika fanida ham, maktab amaliyotida ham alohida ahamiyat kasb etadi.

Kreativlik tushunchasi ko'plab fanlarda — psixologiya, pedagogika, falsafa, sotsiologiya va hatto iqtisodiyotda keng qo'llaniladi. Umumiy ma'noda u insonning yangi, original va foydali g'oyalarni ilgari surish, noodatiy yechimlarni topish, mavjud bilimlarni yangicha kombinatsiya qilish qobiliyatini anglatadi. Psixologik lug'atlarda kreativlik ijodiy tafakkurning yuksak darajasi sifatida ta'riflanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining eng dolzarb masalalaridan biridir. Chunki kreativlik – bu faqatgina yangi g'oyalar ishlab chiqish emas, balki shaxsning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarda noodatiy yechim topishi, jamiyatning o'zgaruvchan talablariga moslashishi demakdir. Shu sababli boshlang'ich maktab davridan boshlab kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish ta'lim sifatini oshirish bilan bir qatorda, kelajakda raqobatbardosh avlodni shakllantirishga xizmat qiladi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, kreativlikni rivojlantirishning nazariy asoslari turli olimlar (J. Guilford, E. Torrance, L. Vygotskiy, J. Piaget va boshqalar) tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, ularning g'oyalari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Psixologik jihatdan esa boshlang'ich sinf o'quvchilari ijodkorlikka tabiatan moyil bo'lib, ularda tasavvur, tafakkur va emotsional faoliyat kuchli namoyon bo'ladi.

Amaliyotda kreativlikni rivojlantirish turli metod va texnologiyalar orqali amalga oshiriladi: muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, STEAM yondashuvi, gamifikatsiya, san'at va o'yin elementlari o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochishga xizmat qiladi. O'qituvchining



shaxsiy kreativligi, dars jarayonida erkin va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishi ham katta ahamiyatga ega.

Xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda kreativ ta'lim boshlang'ich bosqichdan joriy etilib, u o'quvchilarda ijodiy tafakkur, innovatsion fikrlash va yangicha qarashlarni shakllantiradi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham so'nggi yillarda kreativlikni rivojlantirish bo'yicha qator dasturlar, innovatsion metodikalar va raqamli texnologiyalar qo'llanilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshirish, barkamol shaxsni shakllantirish va jamiyatning intellektual salohiyatini yuksaltirishning muhim omillaridan biridir. Shuning uchun har bir boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'z faoliyatida kreativ yondashuvlardan foydalanishi, o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini rag'batlantirishi va ularni erkin fikrlashga yo'naltirishi zarur.

Odatda ijodkorlik va kreativlik sinonim sifatida ishlatiladi, ammo olimlar ularning o'rtasida farqlar borligini ham qayd etadilar. Ijodkorlik kengroq tushuncha bo'lib, san'at, adabiyot, texnika, ijtimoiy hayot kabi sohalarda yangilik yaratishni anglatadi. Kreativlik esa ko'proq shaxsiy sifat, tafakkur uslubi va yangi g'oya yaratish qobiliyati sifatida talqin qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Begimqulov U. «Pedagogik texnologiyalar va kreativ ta'lim». – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2019.
2. Mahmudov R. «Kreativlik va ta'lim samaradorligi». – Samarqand, 2021.
3. Meliyeva, D.O. (2025). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash ko'nikmalarini innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish mexanizmi. *Inter education & global study*, (2), 320–328.
4. Мелиева, Д. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirishning davlat miqyosidagi ahamiyati. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 1106–1108.
5. Karimova Z. Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya. – Samarqand: Zarafshon, 2021.